

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT

Landbruks- og matdepartementet
Postboks 8007 Dep
0030 OSLO

Landbruks- og matdep.	
Saksnr.: 200901279	Doknr.: 78
Mottatt: 01 MAR 2010	
Saks: ASR/SEB/TSA	Ark: 470
Kop:	Avskr.:

Deres ref.
200901279-/TSA

Vår ref.
201000127- /HEW

Dato
01.03.2010

Høring - utkast til ny jordskiftelov

Vi viser til Landbruks- og matdepartementets brev av 18. september 2009 med vedlegg.

Justisdepartementet har følgende merknader:

Innledende merknader

Generelt

Justisdepartementet bemerker generelt at høringsnotatet gir god og oversiktlig informasjon om gjeldende rett og at det inneholder grundige drøftelser av utkastet til ny lov om jordskifte, herunder er forholdet til tvistelovens saksbehandlingsregler nøye vurdert. Justisdepartementet har først og fremst merknader til lovutkastet kapittel 1, 2, 5, 6, 7, og 8. I tillegg har vi allerede nå enkelte merknader av mer lovteknisk karakter.

Økonomiske og administrative konsekvenser

I høringsnotatet opplyses det om at det ikke er foretatt noen fullstendig utredning av de økonomiske og administrative konsekvensene av forslagene om endringer i ankeordningen og i gebyrreglene. Samtidig anmodes Domstoladministrasjonen om å foreta nødvendige konsekvensutredninger av disse to sentrale forslagene. Justisdepartementet har medio februar 2010 fått tilgang til de utredninger Domstoladministrasjonen har gjennomført på bakgrunn av anmodningen i høringsnotatet. På noen punkter i vår høringsuttalelse viser vi til disse utredningene, men da vi kun har hatt tilgang på foreløpige versjoner av utredningene i en kort periode, forutsetter vi at det vil bli anledning til å gi ytterligere innspill til disse konsekvensutredningene senere i prosessen. Justisdepartementet vil uansett være en

Postadresse
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Kontoradresse
Akersg. 42

Telefon - sentralbord
22 24 90 90
Org. nr.: 972 417 831

Plan- og
administrasjonsavdelingen
Telefaks
22 24 95 34

Saksbehandler
Helle Eriksdatter Wilberg
22 24 52 33

sentral aktør i det videre lovarbeidet som ansvarlig departement for de aktuelle budsjettkapitlene i statsbudsjettet. Vi tar forbehold om at loven ikke bør tre i kraft uten at Justisdepartementet har fått friske midler til å finansiere et eventuelt merbehov.

Til lovutkastet kapittel 1

Til lovutkastet § 1-1

Justisdepartementet støtter forslaget om en egen formålsbestemmelse, men vi mener bestemmelsens første ledd bør formuleres noe klarere, eksempelvis som følger:

”Lova skal medverke til tenlege eigedommar og klare forhold omkring eigedommar og rettar knytt til fast eigedom.”

Vi mener for øvrig at utkastets første ledd annet punktum følger implisitt av første punktum og ikke behøver å fremheves i et eget punktum.

I lovutkastet § 1-1 annet ledd annet punktum er proporsjonalitetsprinsippet knesatt, jf. tvl. § 1-1 annet ledd fjerde strekpunkt. Vi er enig i at proporsjonalitetsprinsippet bør være gjennomgående for saksbehandlingen ved jordskifteretten. Dette gjelder ikke minst når det etter lovutkastet ikke legges opp til noen småkravsprosess i slike saker. Vi savner imidlertid en begrunnelse for at kun dette grunnprinsippet inntas direkte i formålsbestemmelsen. Vi foreslår at lovutkastet § 1-1 tilføyes ett nytt tredje ledd – identisk med tvl. § 1-1 annet ledd.

Til lovutkastet § 1-3

Vi slutter oss generelt til at det inntas en innledende paragraf med definisjoner. Men vi stiller spørsmål ved om det er nødvendig med det antall definisjoner som lovutkastet legger opp til. En definisjon bør kun benyttes dersom det er et særskilt behov for å klargjøre begreper som benyttes i loven, og ikke fordi fagordet er vanlig i bruk, sml. høringsnotatet side 144. Begreper som kun benyttes ett sted i loven, bør heller defineres i tilknytning til reglene der. Våre innvendinger her retter seg især mot lovutkastet § 1-3 bokstav f til j. For øvrig bør de begrepene som defineres kursiveres.

I bokstav a foreslår vi følgende presisering (se også merknaden til § 3-1):

”[...] *jordskifte*: bruk av eit eller fleire av verkemidla i §§ [3-6 til 3-15], jf. § 3-1.”

Formålsangivelsen i bestemmelsen (”for å betre eigedoms- og rettsforholda”) bør etter vår vurdering ikke være del av definisjonen, men bør heller innarbeides i lovutkastet § 3-1. Formuleringen ”for å betre eigedoms- og rettsforholda” gir for øvrig heller ikke en tilstrekkelig informativ og presis beskrivelse av når jordskifte etter kapittel 3 kan gjennomføres.

Begrepet "semjedom" gir etter vår vurdering ikke et presist og dekkende uttrykk for de avgjørelser dette omfatter. Språklig sett henspeler begrepet snarere på at det kreves enstemmighet, eventuelt at det er tale om en form for rettsforlik i domsform. Uansett kan vi ikke se at det er nødvendig å innta dette i § 1-3. Det bør i stedet reguleres direkte i lovutkastet § 4-4 fjerde ledd.

Til lovutkastet kapittel 2

Innledende merknader

Det følger av domstolloven § 2 annet ledd at domstolloven gjelder for jordskifterettene om ikke annet er bestemt. Vi mener jordskifteloven av informasjonshensyn bør ha med en henvisningsbestemmelse til domstollovens regler.

Følgende bestemmelse kan plasseres i en egen paragraf etter lovutkastet § 2-1:

"§ [...] *Forholdet til domstolloven*

Domstolloven gjeld for jordskifterettene om ikkje anna er bestemt, jf. domstolloven § 2 andre ledd."

Til lovutkastet § 2-2

Etter vår vurdering bør fjerde ledd slås sammen med første ledd, og tredje ledd bør bytte plass med annet ledd.

Til lovutkastet § 2-3

Annet ledd annet punktum kan med fordel omformuleres, for eksempel som følger:

"For å leie rettsmøte eller avseie dom må fullmektigen likevel ha særskilt fullmakt, om ikkje det ligg føre uventa forfall."

Annet ledd fjerde punktum er en parallell til skjønnsloven § 5 annet ledd.

Justisdepartementet spør om man ikke kan regulere bruken av jordskiftedommerfullmektiger i disse sakene på samme måte i form av en bestemmelse om at skjønnsloven § 5 annet ledd gjelder tilsvarende. Alternativt foreslår vi at bestemmelsen presiseres som følger:

"Jordskiftedommarfullmektigar kan ikkje gis fullmakt til å styre saker i samband med ekspropriasjon etter § 5-2 med mindre særlege grunnar tilseier det."

Til lovutkastet § 2-4

Overskriften bør endres til "*Krav til jordskiftedommarar*".

Første ledd bør formuleres som følger:

"Jordskiftedommarar skal ha slik jordskiftefagleg utdanning som blir fastsett av Kongen."

Vi gjør oppmerksom på at det etter domstolloven § 54 bare er førstelagmenn og lagmenn som må ha fylt 30 år. For de øvrige lagdommerne er alderskravet 25 år. Tilsvarende bør gjelde for jordskiftelagdommere, sml. utkastet § 2-4 annet ledd.

Til lovutkastet § 2-6

I merknaden til utkastet tredje ledd bør det for ordens skyld nevnes at det følger av domstolloven § 2 annet ledd, jf. også vårt forslag til ny bestemmelse om forholdet til domstolloven, at habilitetsreglene i domstolloven gjelder for dommerne.

Til lovutkastet § 2-8

Vi foreslår at overskriften endres til "*Samansetjinga av jordskifteretten i den enkelte saka*".

Justisdepartementet støtter forslaget om at utgangspunktet og hovedregelen skal være at jordskiftedommeren er enedommer. En slik løsning kan bidra til at formålet i lovutkastet § 1-1 annet ledd ivaretas bedre fordi dommer og parter oftere vil måtte foreta en konkret vurdering av behovet for meddommere.

Første ledd annet og tredje punktum kan etter vår vurdering med fordel slås sammen som følger:

"Dersom ein part krev det eller dersom jordskiftedommaren meiner omsynet til forsvarleg behandling av saka tilseier det, skal jordskifteretten bli sett med to meddommarar."

Til lovutkastet kapittel 3

Innledende merknader

Justisdepartementet støtter arbeidsgruppen i at man i større grad bør skille mellom materielle og prosessuelle regler og ha egne kapitler for de ulike sakstypene. Dette letter oversikten.

Justisdepartementet støtter Landbruks- og matdepartementets syn om at reglene om avskipping og omskiping av servitutter fortsatt bør stå i servituttloven.

Justisdepartementet er enig i at avskipping og omskiping av servitutter kan være nye jordskiftevirkemidler, men departementet kan ikke se at det av den grunn er nødvendig eller tjenelig å flytte reglene fra servituttloven. Reglene utgjør en viktig del av det privatrettslige rettsforholdet mellom grunneieren og servitutthaveren, som ellers er regulert i servituttloven. Reglene hører derfor naturlig hjemme i servituttloven, og ikke i jordskifteloven som har mer preg av å være en prosesslov. Vi foreslår at det i stedet for å flytte reglene tas inn en henvisning til servituttlovens regler om avskipping og omskiping.

Til lovutkastet §§ 3-1 til 3-3

Justisdepartementet spør om ikke utkastet § 3-1 første ledd er overflødig. Det fremgår av utkastet § 1-3 bokstav a at jordskifte skjer ved bruk av virkemidlene i kapittel 3, og jordskifterettens frihet med hensyn til valg av virkemiddel trenger etter vår vurdering ikke å lovfestes.

Formuleringen "*For å løse problema i saka....*" er uheldig og bør endres.

Justisdepartementet støtter arbeidsgruppens argumentasjon for ikke å videreføre ordningen med fremmingsvedtak. Med en bestemmelse om at saken skal avvises dersom vilkårene for å behandle den ikke lenger er til stede, vil behandlingen av saker for jordskifteretten her samsvare med det som gjelder for alminnelige sivile saker etter tvisteloven.

For øvrig kan reglene i nevnte paragrafer etter vår vurdering med fordel samles i én bestemmelse, eksempelvis som følger:

§ 3-1 *Føresetnader for jordskifte. Saksbehandlingen.*

Sak om jordskifte skal berre fremmast dersom den samla nytten av jordskiftet er større enn summen av kostnadene etter § 7-1 første ledd, pålagde investeringer, og kostnader med skjønn etter §§ 5-3 og 5-4.

Jordskiftet skal ikkje bli gjennomført dersom kostnadene og ulempene blir større enn nytten for kvar enkelt eigedom. I jordskifte etter § 3-15 må kvar enkelt eigedom få sin del av verdiauken i jordskifteområdet.

Jordskifte gjennomførast etter reglane i §§ 3-16 til 3-30 og i kapittel 4 og 6.

Overskriften til kapittel 3 I bør i så tilfelle også endres.

Til lovutkastet § 3-4

Vi stiller spørsmål ved om begrepet "påstander" i tredje ledd første punktum er dekkende for meningsinnholdet. Begrepet "påstand" knyttes vanligvis til det domsresultat en part krever, jf. tvl. § 9-2 annet ledd bokstav c.

Tredje ledd annet punktum er overflødig og kan utgå. Det ligger etter vår vurdering i første punktum at retten på selvstendig grunnlag må prøve de verdiene det er snakk om, jf. tvisteloven § 17-2 tredje ledd og merknaden til denne i Ot.prp. nr. 51 om lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven) side 431. Det kan på tilsvarende måte presiseres i proposisjonsmerknaden til bestemmelsen at retten må foreta en selvstendig vurdering.

Til lovutkastet § 3-7

Vi foreslår at annet punkt innarbeides i første punkt:

"Jordskifteretten kan heilt eller delvis løse opp eller opprette sameige mellom eigedommar som gjeld grunn, rettar og tyngsler."

Til lovutkastet § 3-16

Justisdepartementet støtter den forenklingen som bestemmelsen innebærer sammenlignet med gjeldende § 16. Departementet er også enig med arbeidsgruppen i at dersom en uhensiktsmessig grense mot naboeiendom er et problem, får det gjøres til del av saken. Dette oppfatter vi er i tråd med at partene selv bestemmer over hva saken skal omfatte.

Til lovutkastet § 3-17

Annet ledd bør omformuleres, eksempelvis som følger:

”Verdien av det som går i byte skal bli sett til aktuell eller potensiell verdi. Blir verdsettinga gjort i potensiell verdi, treff retten avgjerd om kven som skal bere investeringane og kor store dei skal vere.”

Til § 3-28

Selv om det er selvsagt, mener vi det er en fordel om det i ordlyden presiseres at reglene skal gis i samsvar med grannegjerdelova. Det bør i spesialmerkningen vises til de aktuelle bestemmelsene i grannegjerdelova.

Til lovutkastet kapittel 4

Innledende merknader

Justisdepartementet støtter forslaget om å harmonisere reglene i jordskifteloven med reglene i matrikkelloven. Den utvidelse dette medfører for jordskifterettens kompetanse – blant annet grensesak for anleggseiendom – er velbegrunnet hensett den særlige kompetanse jordskifteretten besitter. Vi støtter også forslagene om å fjerne vilkårene for grensesak.

Når rettsutgreiing er definert som sakstype i utkastet til § 1-3 bokstav c, bør dette begrepet brukes konsekvent i omtalen av denne sakstypen, sml. overskriften i kapittel 4 og i overskriften i utkastet til § 4-1.

Til lovutkastet § 4-4

Vi stiller spørsmål ved nødvendigheten av særreguleringen av partenes rett til kontradiksjon i tredje ledd. En slik rett følger allerede av den generelle bestemmelsen i lovutkastet § 6-18 fjerde ledd.

Til lovutkastet § 4-6

Annet ledd er overflødig. Det er plikten til å betale gebyr eller kostnader som krever lovregulering – dersom det ikke foreligger en uttrykkelig hjemmel for å kreve gebyr eller for å kreve dekket kostnader, er saken gebyrfri. Informasjonen som bestemmelsen inneholder, bør etter vår vurdering gis på annen måte enn gjennom en egen lovbestemmelse.

Til lovutkastet kapittel 5

Innledende merknader

Justisdepartementet støtter arbeidsgruppens forslag om å innta et eget kapittel om skjønn i jordskifteloven. Selv om det fortsatt vil finnes regler om jordskifteretten og skjønn i andre (sær)lover, anser vi det likevel som en lovteknisk god løsning.

Arbeidsgruppen foreslår at kompetansen til å avholde skjønn etter vegloven kapittel VII skal ligge hos jordskifteretten alene. Begrunnelsen er at jordskifteretten har nødvendig kompetanse og at det vil innebære en regelforenkling.

Gruppen foreslår også å utvide jordskifterettens kompetanse til å avholde skjønn etter lov 14. juni 1912 nr. 1 om anlegg av taugbaner og løipestrenger mv. § 8 ved å fjerne kravet i gjeldende jordskiftelov § 43 annet ledd om at skjønn må være nødvendig av hensyn til jordskiftet. Jordskifteretten forslås også å skulle ha enekompetanse til å avholde skjønn etter servituttloven.

I tillegg foreslår gruppen å fjerne den stedlige begrensningen i jordskifterettens skjønnskompetanse som følger av jordskifteloven § 6 femte ledd, vegloven § 60, grannegjerdelova § 16 og servituttlova § 19. Vi bemerker innledningsvis at kompetansen her ikke bare er geografisk begrenset til LNF-områdene, men også begrenset til de tilfeller hvor rekvirenten fremsetter krav om det.

Justisdepartementet er generelt skeptisk til å utvide kompetansen til særdomstoler, særlig hvis de alminnelige domstolenes kompetanse skal reduseres tilsvarende. Utvidelse bør i så fall være begrunnet i at særdomstolen har en spesiell kompetanse som gjør den vesentlig bedre egnet enn de alminnelige domstolene til å avgjøre tvisten.

I den grad jordskifteretten har en særlig kompetanse på området, bør imidlertid kompetansen trolig tillegges jordskifteretten alene. Især gjør dette seg gjeldende hvor det etter de gjeldende regler eksisterer en dobbeltkompetanse mellom jordskifteretten og de alminnelige domstoler. Utover de tilfeller hvor jordskifteretten innehar en særskilt kompetanse på området, bør jordskifterettens skjønnskompetanse begrenses til skjønn i forbindelse med jordskifte. Justisdepartementet peker også på at når skjønnsprosessloven skal revideres, vil også jordskifterettens skjønnskompetanse måtte vurderes. Men vi kan ikke se at dette hindrer at en allerede nå kan fremme forslag om utvidelser av jordskifterettens skjønnskompetanse der hvor dette nettopp er begrunnet i rettens særlige kompetanse på området og eventuelt for å unngå en uønsket dobbeltkompetanse. Generelt sett støtter vi derfor arbeidsgruppens forslag om utvidelser i jordskifterettens skjønnskompetanse, men ber om at de retningslinjer som er antydnet her hensyntas i det videre lovarbeidet.

Justisdepartementet etterlyser for øvrig generelt en nærmere overordnet vurdering av spørsmål knyttet til parallell kompetanse. I høringsnotatet er en inne på enkelte sider av dette spørsmålet, men det er ikke problematisert og vurdert i en større sammenheng.

For eksempel nevner vi spørsmålet om parallell kompetanse, knyttet til grensegangssaker.

Justisdepartementet noterer at arbeidsgruppen mener det ikke er nødvendig å ha en egen hjemmel i jordskifteloven for skjønn etter reindrifftsloven. Vi ber Landbruks- og matdepartementet vurdere om lovutkastet for øvrig sikrer videreføring av gjeldende hjemler for å holde skjønn og treffe avgjørelser etter reindrifftsloven som del av jordskifte.

Samlet sett vil konsekvensen av arbeidsgruppens forslag innebære at det i begrenset grad vil være aktuelt med "lensmannsskjønn". Med tanke på at antallet skjønssaker antas å bli begrenset, er en nærliggende problemstilling hvordan kompetansen på skjønssaker skal opprettholdes (herunder utformingen av et passende undervisningsopplegg på Politihøgskolen). En fullstendig oppheving av ordningen med lensmannsskjønn vil kunne være en mulig tilnærming. Uansett anser vi det som nødvendig at disse konsekvensene av arbeidsgruppens forslag hensyntas og vurderes nærmere i det videre arbeidet.

Til lovutkastet § 5-3

Vi er usikker på hva som egentlig er forslaget når det gjelder jordskifterettens kompetanse til å avholde skjønn etter lov om anlæg av taugbaner og løipestrenger mv. (taubaneloven). På side 78 i høringsnotatet foreslås det at jordskifteretten skal ha slik kompetanse når skjønnet skal holdes i forbindelse med jordskifte (men uten at skjønnet skal være nødvendig for jordskiftet). Det samme fremgår av kommentaren til merknaden. Etter ordlyden i utkastet § 5-3 kan jordskifteretten imidlertid også avholde skjønn som egen sak, også ved skjønn etter taubaneloven.

Ordlyden i merknaden stemmer for øvrig ikke med at jordskifteretten foreslås å skulle ha kompetansen alene til å avholde skjønn etter vegloven kapittel VII.

Til lovutkastet § 5-5

Vi foreslår følgende språklige og redaksjonelle endringer:

§ [...] Saksbehandlingsreglar for skjønn ved jordskifterett

Skjønn som jordskifteretten held i samband med jordskifte skal bli behandla etter reglane i kapittel 6. I tillegg gjeld reglane for rettslege skjønn i lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker så langt kapittel 6 ikkje regulerer spørsmålet.

Skjønn jordskifteretten held som eiga sak følgjer reglane for rettslege skjønn i lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker.

For erstatningsskjønn jordskifteretten held etter reindrifftsloven § 70 første ledd, gjeld [...]

Til lovutkastet kapittel 6

Innledende merknader

Justisdepartementet støtter utvalgets tilnærming til tvisteloven ved at utkastet er tett opp til tvistelovens regler og løsninger, men med enkelte unntak, jf. høringsnotat punkt 5.10. Unntakene som det er redegjort for i punkt 5.10.4, synes velbegrunnede.

Slik lovutkastet kapittel 6 nå fremstår, er det ikke uten videre enkelt å skaffe seg en oversikt over gangen i saksbehandlingen samt den samlede reguleringen av saksbehandlingen ved jordskifterettene. Vi foreslår derfor – i tråd med den lovtekniske løsningen i lovutkastet kapittel 3 – at også kapittel 6 inndeles i underkapitler. Tematisk skisseres følgende mulige underkapitler: I Forholdet til tvisteloven. Vernetting. Partstilknytning mv., II Saksforberedelsen, III (Slutt) Behandlingen i rettsmøte, IV Generelle bestemmelser, V Rettslige avgjørelser, rettsforlik, rettskraft og tvangskraft, VI Bevis og VII Øvrige saksbehandlingsregler. Den nærmere plassering av de enkelte bestemmelser vil i stor grad gi seg selv, samt at tvistelovens oppbygning og nærmere inndeling kan nyttes som rettesnor.

Arbeidsgruppens forslag innebærer at tvisteloven gjelder for jordskifterettens saksbehandling – ”så langt dei høver”, jf. lovutkastet § 6-1 første ledd. Paragraf 6-3 tredje ledd gir uttrykkelige unntak fra tvistelovens regler. Generelt sett slutter vi oss til denne lovtekniske løsningen. En utfordring her er hvilke regler i tvisteloven som er av en slik karakter at de bør inntas direkte i jordskifteloven og hvilke regler i tvisteloven som skal gjelde gjennom den generelle henvisningsbestemmelsen. Vi har enkelte merknader knyttet til dette, jf. nedenfor. Samtidig vil vi foreslå at en i merknaden til lovutkastet § 6-1 går gjennom hele tvisteloven og angir hvilke regler som i praksis kan være av betydning for jordskifterettens saksbehandling – slik det for eksempel er gjort for tvisteloven § 6-1 om forliksrådets saksbehandling, se Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) side 379 og NOU 2001: 32 Bind B side 728–732. En slik gjennomgang vil kunne gi verdifull veiledning for brukerne av jordskifteloven.

Arbeidsgruppens forslag innebærer at tvisteloven kapittel 10 om småkravsprosess ikke skal gjelde for jordskifteretten, med unntak av den særlige sakskostnadsregelen i lovutkastet § 7-13 fjerde ledd. Generelt sett støtter vi dette forslaget. Vi finner imidlertid grunn til å fremheve at jordskifteretten like fullt langt på vei kan tilpasse omfanget av saksbehandlingen – grundigheten, bevisførselen, tempoet mv. – slik at en reelt sett oppnår mye av det samme som gjennom småkravsprosessens regler. For det første ligger det en slik fleksibilitet i tvistelovens regler i kapittel 9 at retten kan tillemppe saksbehandlingen opp mot sakens karakter og omfang. Dernest vil det generelle og gjennomgående proporsjonalitetsprinsippet gjelde fullt ut for jordskifterettens saksbehandling, og derigjennom vil jordskifteretten kunne tilpasse saksbehandlingen opp mot sakens viktighet og verdi.

Videre slutter vi oss til arbeidsgruppens forslag om at det ikke skal være krav om forliksrådsbehandling i de sakene jordskifteretten behandler, samt at tvisteloven

kapittel 5 om plikter før sak reises ikke skal gjelde. Justisdepartementet peker imidlertid på at dette reiser særlige krav til dommerens oppmerksomhet knyttet til minnelige løsninger for saker som behandles av jordskifteretten. Især vil dette gjelde for saker hvor det er tvist, men synspunktet er av generell karakter.

Til lovutkastet § 6-1

Overskriften er ikke helt dekkende for innholdet i bestemmelsen. Vi foreslår at den endres til "*Kva saker kapitlet her gjeld for. Forholdet til tvisteloven*".

Til lovutkastet § 6-2

Bestemmelsen er overflødig ved siden av lovutkastet § 6-1 første ledd og § 5-5 og bør sløyfes. Dersom en av informasjonshensyn ønsker å gjenta dette i kapittel 6, kan bestemmelsen med fordel flyttes inn som annet punktum i lovutkastet § 6-1 første ledd.

Til lovutkastet § 6-3

Annet ledd kan slås sammen med første ledd, jf. tvisteloven § 4-5 første ledd.

Til lovutkastet § 6-4

Justisdepartementet er enig i at tvisteloven § 1-3 ikke blir gjort gjeldende etter jordskifteloven. Denne bestemmelsen angir søksmålsbetingelsene i vanlige sivile saker – kravene til søksmålgjenstanden, søksmåls situasjonen og partstilknytning. Reelt sett er det særlig kravet til søksmåls situasjonen som ikke passer for jordskiftesakene – kravet om det må foreligge et "reelt behov for å få kravet avgjort" (aktualitetskravet). Men det er også vesentlige forskjeller i kravet til søksmålgjenstand og partstilknytningskravet. Lovutkastet § 6-4 angir etter det vi forstår hvem som kan anlegge sak for jordskifterettene – med andre ord partstilknytningskravet. Vi har ingen vesentlige innvendinger mot utformingen av denne bestemmelsen.

Spørsmålet om hva det kan anlegges sak om – søksmålgjenstanden for jordskiftesakene – må etter lovutkastet vurderes ut fra flere regler i kapittel 3 (jordskifte), kapittel 4 (rettsutgreiing og grensesak) og kapittel 5 (skjønn). En viss veiledning finnes innledningsvis i lovutkastet § 1-2 om virkeområde også. Vi ber om det vurderes en samlet regulering innledningsvis i loven om hva det kan anlegges sak om etter jordskifteloven. Dette vil lette tilnærmingen til jordskifterettens virkeområde (sakstypene) samt at det vil være i tråd med den lovtekniske løsningen i tvisteloven. Eksempelvis vil lovutkastet § 1-3 bokstav a til c kunne danne grunnelementene i en slik bestemmelse, men slik at det nødvendigvis må skje en utfyllende regulering i de respektive sakstypekapitlene. Dersom en slik løsning velges kan det også aktualisere en flytting av bestemmelsen om partstilknytning i lovutkastet §§ 6-4 og 6-5, slik at en får en mest mulig samlet regulering av søksmålsbetingelsene.

Til lovutkastet § 6-6

Bestemmelsen her kan etter vår vurdering innarbeides i bestemmelsen om hvem som kan reise sak, lovutkastet § 6-4. Justisdepartementet bemerker for øvrig at det i merknaden til bestemmelsen heter at gjeldende jordskiftelov § 5 siste ledd foreslås

videreført med samme ordlyd, men jordskifteloven § 5 siste ledd annet punktum er ikke inntatt i lovutkastet § 6-6.

Til lovutkastet §§ 6-7 og 6-8

Justisdepartementet foreslår at disse bestemmelsene slås sammen, jf. også tvl. § 9-2.

Videre foreslås at rekkefølgen på leddene i lovutkastet § 6-8 omredigeres noe, jf. lovskissen nedenfor.

Bestemmelsene i lovutkastet §§ 6-7 og 6-8 regulerer i noen grad også utformingen av andre prosesskriv enn selve kravet om sak for jordskifteretten, noe som ikke harmonerer med overskriftene. Etter vår vurdering er det tilstrekkelig med en særskilt regulering av formkravene til og innholdet i det innledende prosesskrivet hvor sak kreves. For de senere prosesskrivene mener vi at henvisningen i lovutkastet § 6-1 til tvistelovens regler, supplert med de særlige saksbehandlingsreglene i utkastet til kapittel 6 for øvrig, er tilstrekkelig.

Innholdet i parentesene i § 6-8 tredje ledd bokstav b kan tas med i merknaden til bestemmelsen, men bør utelates i lovteksten. Paragraf 6-8 fjerde ledd kan innarbeides i tredje ledd. Tillegget "så langt den som krev sak, har oversikt over bevisa" kan sløyfes. Dette følger allerede av innledningen ("så langt det er mogeleg").

Formålet med bestemmelsen i tvisteloven § 9-2 tredje ledd tredje punktum om at saksøkerens argumentasjon ikke skal gå lenger enn det som er nødvendig for å ivareta disse hensynene, er å hindre at stevningen flyter ut i en omfattende skriftlig prosedyre. Unntaksvis kan en unødig omfattende argumentasjon gi grunnlag for pålegg om retting. Formuleringen i lovutkastet § 6-8 første ledd tredje punktum tyder på at arbeidsgruppen har tenkt at denne begrensningen ikke skal gjelde i saker om jordskifte, rettsutgreiing eller i grensesaker. Justisdepartementet ber Landbruks- og matdepartementet vurdere om det er behov for særregelen i lovutkastet § 6-8 første ledd tredje punktum.

På denne bakgrunn ber vi Landbruks- og matdepartementet vurdere følgende forslag (endringer og utelatelser sammenlignet med lovutkastet er søkt fremhevet ved bruk av kursiv):

§ Utforming av krav om sak for jordskifteretten

Sak om jordskifte eller rettsutgreiing eller grensesak blir reist ved skriftleg krav til jordskifteretten. Kravet kan bli reist munnleg i samsvar med tvisteloven § 12-1 andre ledd.

Så langt det er mogeleg skal krav om *jordskifte, grensesak eller rettsutgreiing* nemne:

- a) dei eige dommane saka gjeld,
- b) namn og adresse på partane, *representantar og prosessfullmektigar,*
- c) om det er behov for meddommarar og om desse *i så fall* bør ha særskild kunnskap, jf. § 2-10 i lova her, og
- d) *dei bevis som vil bli førde.*

Kravet skal utformast slik at det gir grunnlag for ei forsvarleg behandling av saka. Innhaldet i kravet må vere slik at dei andre partane kan ta stilling til kravet og førebu seg på saka. Kravet skal også gi jordskifteretten grunnlag for å vurdere om den kan behandle saka.

Kravet skal vise det geografiske området det omfattar, *om mogeleg på eit kart*. Gjeld kravet jordskifte, skal det også gjere greie for kva for problem som *ein krev løyst*.

Til lovutkastet § 6-9

Overskriften foreslås justert som følger:

"Jordskifteretten sin kontroll med om vilkåra for sak er til stades. Avvisning"

Forslaget om at retten ikke lenger skal fatte fremmingsvedtak, vil kunne føre til krav om avvisning i tilfeller hvor en av partene mener at vilkårene i utkastet §§ 3-2 eller 3-3 ikke er oppfylt. I slike tilfeller vil tvisteloven § 9-6 gjelde tilsvarende, jf. utkastet § 6-1 annet ledd. Etter tvisteloven § 9-6 tredje ledd skal avvisningsavgjørelser som utgangspunkt treffes så tidlig som mulig. Men tredje ledd gir retten adgang til, på visse vilkår, å vente med å avgjøre avvisningskravet til hovedforhandlingen. Henvisningen i utkastet § 6-1 til tvisteloven må forstås slik at jordskifteretten har et tilsvarende valg, selv om det i jordskifteprosessen ikke avholdes noen hovedforhandling. Tvisteloven § 9-6 bør omtales i forslaget til bestemmelse tilsvarende utkastet § 6-9.

Femte ledd legger opp til et annet utgangspunkt for saksbehandlingen enn det som følger av tvisteloven. Etter tvisteloven § 9-6 fjerde ledd skal avgjørelser om saksbehandlingen, herunder om saken skal avvises, som utgangspunkt treffes etter skriftlig behandling. Det fremgår imidlertid av forarbeidene at blant annet avvisningsavgjørelser står i en særstilling og etter omstendighetene vil kunne nødvendiggjøre muntlig behandling, jf. EMK artikkel 6 (1) om rettergangen i sivile saker (se merknaden til bestemmelsen i Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) side 394, hvor det vises til merknaden i NOU 2001: 32 side 752). Det kan derfor ikke ses å være noen reell forskjell mellom utkastet § 6-9 femte ledd og tvisteloven § 9-6 fjerde ledd. Det bør derfor vurderes om det er behov for særregelen i utkastet § 6-9 femte ledd, eller om det er tilstrekkelig å omtale saksbehandlingen i merknaden til bestemmelsen.

Tvisteloven § 9-6 tredje ledd siste punktum kan ikke gjelde for jordskifterettene ettersom de ikke avsier frifinnelsesdommer.

Til lovutkastet 6-11

Vi foreslår at overskriften endres slik:

"Aktiv saksstyring. Førebuing av og plan for gjennomføring av sakene".

Slik vi oppfatter lovutkastet er § 6-11, samt § 6-15 første ledd, de sentrale reglene om aktiv saksstyring. Den regulering av aktiv saksstyring som lovutkastet legger opp til, avviker noe fra tvistelovens regulering. I tvisteloven er det gitt en generalklausul om aktiv saksstyring i tvl. § 11-6, som bygges ut gjennom reglene i tvl. §§ 9-4, 9-11 (saksforberedelsen) og 9-13 (hovedforhandlingen). Vi ber om at det vurderes å innta en generalklausul om aktiv saksstyring også i jordskifteloven, og denne kan eventuelt

inntas i tilknytning til de generelle bestemmelsene om saksbehandlingen, jf. ovenfor om inndelingen av saksbehandlingskapitlet. Bestemmelsen i lovutkastet § 6-11 kan i så fall rendyrkes og legges enda tettere opp til tvl. § 9-4 og inntas sammen med saksforberedelsesbestemmelsene.

Gjennom den generelle henvisningen til tvisteloven blir også tvl. § 9-16 om preklusjon gjort gjeldende. Etter vår oppfatning bør det vurderes om det ikke her er på plass med særlige tilpasninger. For det første knytter tvl. § 9-16 seg an mot "avsluttet saksforberedelse" – som hovedregel to uker før hovedforhandlingen. Umiddelbart kan vi ikke se at dette passer særlig godt for saksbehandlingen i jordskifte. Dernest peker vi på at det ofte vil være selvprosederende parter i saker som behandles etter jordskifteloven, slik at det regimet tvl. § 9-16 etablerer om preklusjon ikke uten videre bør være lovens løsning. Muligens kan en se hen til reguleringen i småkravprosessen hvor preklusjonstematikken nettopp i stor grad er nedtonet som en følge av blant annet hensynet til selvprosederende parter.

Til lovutkastet § 6-12

Bestemmelsen bør bygges ut og i større grad innta hele tvl. § 11-5. Av lovutkastet nå fremgår verken vektleggingen av selvprosederende parter – som i enda større grad gjør seg gjeldende i saker etter jordskifteloven – eller den grunnleggende vurderingsterskelen etter tvl. § 11-5 syvende ledd.

I tilknytning til dette spør vi om ikke loven bør innta den grunnleggende regelen i tvl. § 11-2 om rettens forhold til partenes prosesshandlinger – eventuelt med nødvendige justeringer. Regelen bør i så tilfelle plasseres sammen med de øvrige generelle regler for saksbehandlingen.

Til lovutkastet § 6-14

I første ledd bør en innta "til rettsmøte" avslutningsvis.

Til lovutkastet § 6-15

Vi forstår det slik at bestemmelsen er ment å regulere saksbehandlingen i rettsmøte. Overskriften foreslås derfor endret til "*Reglar for behandlinga av saka i rettsmøte*".

Første ledd er en sammenfatning av bestemmelsene i tvisteloven § 9-13 første ledd og annet ledd første punktum som gjelder styringen av hovedforhandlingen. Vi foreslår at bestemmelsen knyttes direkte opp mot behandlingen i rettsmøte:

"Retten skal sørgje for at saksavviklinga i *rettsmøte* går føre seg på hensiktsmessig måte, og skjer konsentrert og forsvarleg utan unødige tidsspille for retten, partane, vitne og sakkunnige."

Annet ledd gjelder saksforberedelsen og bør etter vår vurdering heller innarbeides i § 6-11. Dersom en også ønsker en særlig regulering av fremgangsmåten i rettsmøte, bør en heller søke å utforme en generell norm som kan ta utgangspunkt i tvl. § 9-15 og tilpasses karakteren til rettsmøtene i jordskiftesaker.

Til lovutkastet § 6-16

Fjerde ledd overlapper til en viss grad den særlige henvisningsregelen i lovutkastet § 6-14 annet ledd. Bestemmelsene bør etter vår vurdering samordnes bedre, fortrinnsvis ved en henvisning til tvistelovens bevisregler. Bestemmelsen bør plasseres sammen med de øvrige bevisreglene i lovutkastet kapittel 6, jf. ovenfor om oppbygning i underkapitler.

Til lovutkastet § 6-18

Vi er enig at ny jordskiftelov bør ha en regel som angir grunnlaget for retten sine avgjørelser, jf. tvl. § 11-1. Bestemmelsen bør plasseres sammen med de øvrige generelle reglene, for eksempel veiledningsregelen, en generell regel om aktiv saksstyring og en regel om rettens forhold til partenes prosesshandlinger, jf. ovenfor. Videre er vi enige i at en ikke uten videre kan bygge på det "hovedforhandlingsprinsippet" som fremgår av tvl. § 11-1 første ledd. Men vi spør om det ikke likevel er grunn til en nærmere oppdeling av reguleringen av avgjørelsesgrunnlaget for tilfeller hvor det avsies dom og andre avgjørelser.

Vi er også enig i at den generelle regelen om kontradiksjon inntas i annet ledd.

Til lovutkastet § 6-19

Første ledd er overflødig og bør sløyfes. Bestemmelsen er heller ikke dekkende ettersom paragrafen også omhandler avgjørelser som ikke avslutter saken.

Til lovutkastet § 6-27

Bestemmelsen bør plasseres i tilknytning til de øvrige bevisreglene i lovutkastet kapittel 6, og inntas i et eget underkapittel om bevis, jf. ovenfor om oppbygningen av kapittel 6.

Til lovutkastet kapittel 7

Kostnader ved sak for jordskifterett

I høringsnotatets punkt 5.12 forelås det å endre grunnlaget for gebyrberegning utover inngangsgebyret fra partsgebyr til rettsmøtegebyr, slik at gebyret beregnes ut fra antall rettsmøtedager istedenfor antall parter. Forslaget vil gi et system for gebyrberegning som ligner på det som i dag gjelder for tvister i de ordinære domstolene.

Justisdepartementet støtter ikke forslaget, da det etter vårt syn er flere særpreg ved sakene for jordskifteretten som gjør at antall rettsmøtedager er mindre egnet som grunnlag for gebyrberegning i saker for jordskifteretten enn i saker for de ordinære domstolene.

I Finansdepartementets retningslinjer for gebyr- og avgiftsfinansiering av statlige myndighetshandlinger, R-112/2006, er det forutsatt at gebyrer for statlige myndighetshandlinger normalt skal settes til kostnadene ved å produsere myndighetshandlingen. Ved innretningen av gebyrordning i jordskiftesaker bør det, i tråd med retningslinjene, sees hen til hvilken ordning som best tilpasser størrelsen på

gebyret i den enkelte sak til statens kostnader ved saken. Dette innebærer likevel ikke at gebyrordningen skal fullfinansiere jordskifterettene, fordi dette ville gitt gebyrer som var så høye at de ville innebære en urimelig skranke for borgernes tilgang til jordskifterettene.

Den konsekvensutredningen Domstoladministrasjonen har gjort om forslaget til gebyrordninger, viser at den foreslåtte endringen vil medføre en reduksjon i gebyrinntektene på om lag 4,5 til 5 millioner per år. Justisdepartementet kan ikke se at dagens gebyrnivå innebærer noen urimelig skranke for borgernes tilgang til jordskifterettene, og stiller derfor spørsmål ved om det er noen grunn til å redusere gebyrene, som allerede er satt vesentlig lavere enn kostnadene ved de myndighetshandlingene de finansierer. Samtidig viser utredningen at det er mer sammenheng mellom antall parter i en sak og jordskifterettens arbeid i saken, enn mellom antall rettsmøtedager og jordskifterettens arbeid. Dagens gebyrsystem med gebyr for antall parter er derfor mest i tråd med prinsippet om at gebyrer for statlige myndighetshandlinger skal tilsvare kostnadene ved myndighetshandlingen.

Ved vurderingen av gebyrsystem er det også naturlig å se hen til reglene om hvem som til syvende og sist skal bære gebyrkostnadene. Mens det i tvistesaker for de ordinære domstolene skjer en kostnadsfordeling hvor kostnadene ved rettsgebyret som hovedregel skal dekkes av den som taper saken, jf. tvisteloven kap. 20, fordeles gebyrkostnadene i en jordskiftesak på alle partene i saken ut fra den nytten de har hatt av saken, jf. lovutkastets § 7-4. Vi mener dette er et ytterligere argument for å beholde dagens gebyrsystem.

Til lovutkastet § 7-2

Ettersom utgiftene som er nevnt i bestemmelsen, skal dekkes av staten, kan Justisdepartementet ikke se at det er nødvendig eller naturlig å lovregulere utgiftsdekningen. Jordskifteretten kan uansett ikke ta seg betalt av partene uten særskilt hjemmel.

Til lovutkastet kapittel 8

8.1. Valg av ankeinstans

Justisdepartementet har ikke prinsipielle innvendinger mot at lagmannsretten blir ankeinstans for alle avgjørelser truffet av jordskifterettene, og at jordskifteoverrettene dermed avvikles og inkorporeres i lagmannsrettene. Vi støtter forslaget om at alle avgjørelsesformer nevnt i lovutkastet § 6-19 skal kunne ankes, og at ankereglene så langt det er mulig, legges nært opp til tvisteloven og skjønnsprosessloven.

Dersom denne endringen gjennomføres, støtter vi forslaget om at tittelen "jordskifteoverdommer" endres til "jordskiftelagdommer".

Den foreslåtte endring av rettsmiddelordningen vil ha omfattende økonomiske og administrative konsekvenser. Domstoladministrasjonen har i sin utredning pekt på både midlertidige omstillingskostnader og en økning i langsiktige kostnader som følge av lokaler, økt bemanningsbehov og lønnstilpasninger. Samtidig vil en innlemmelse av fire små organisasjoner (jordskifteoverrettene) i fire til seks større organisasjoner (lagmannsrettene) nødvendigvis måtte gi enkelte effektivitetsgevinster på lengre sikt, i alle fall når det gjelder administrasjon og saksbehandlerarbeid. Konsekvensene er uansett vanskelig å beregne nøyaktig, og vil avhenge av valg av organisatorisk løsning. Domstoladministrasjonens utredning gir et godt utgangspunkt for de vurderingene som må foretas i den videre lovprosessen, hvor Justisdepartementet har en sentral rolle som ansvarlig departement for de kapitlene i statsbudsjettet som vil berøres av en sammenslåing.

Når det gjelder bemanning, har Domstoladministrasjonen i sin konsekvensutredning lagt til grunn at en sammenslåing totalt sett vil innebære et økt personellbehov på 2-4 nye jordskiftedommere, 2-3 utredere og 1-2 saksbehandlere, noe avhengig av hvilke forslag som gjennomføres. Samtidig mener Domstoladministrasjonen at en sammenslåing ikke bør få noen betydning for antall lagdommere i lagmannsrettene. Forslagene vil imidlertid innebære at enkelte saker som lagmannsretten etter dagens regler behandler med tre lagdommere, vil bli satt med to lagdommere og én jordskiftelagdommer. Videre vil ankesakene fra jordskifteoverrettene til lagmannsrettene falle bort. Disse forholdene vil etter vårt syn styrke lagmannsrettene ved å frigjøre lagdommerressurser til andre oppgaver. Domstoladministrasjonens begrunnelse for at dette ikke kan gi grunnlag for en bemanningsreduksjon er blant annet at de mener dagens ressurser i lagmannsretten er for knappe. Justisdepartementet kan heller ikke i dagens situasjon se noe grunnlag for en reduksjon i dommerbemanningen, men en generell styrking av lagmannsrettene er uansett en gevinst som det kan sees hen til ved vurderingen av forslagene, og det må også tas høyde for at den generelle ressursituasjonen i lagmannsrettene kan endre seg før en eventuell sammenslåing gjennomføres.

Vi antar på bakgrunn av det tallmaterialet som er presentert at det ikke vil være behov for en jordskiftelagdommer i hver lagmannsrett. Vi er foreløpig av den oppfatning at den enkleste løsningen når det gjelder jordskiftelagdommernes organisatoriske tilknytning, vil være at en eller to av jordskiftelagdommerne utnevnes i to lagmannsretter. For eksempel kan én dommer utnevnes til jordskiftelagdommer i Hålogaland og Frostating lagmannsretter, og tilsvarende for Eidsivating og Borgarting lagmannsretter. Vi peker i den forbindelse på at det vil kunne oppstå problemer med vernetingsbestemmelsene dersom noen lagmannsretter ikke har en oppnevnt jordskiftelagdommer, og dermed ikke vil kunne behandle anker i jordskiftesaker. I det tilfellet vil en anke over en dom fra f.eks. Finnmark jordskifterett måtte behandles av Frostating lagmannsrett, mens anke over dom fra tingrettene i Finnmark om fast eiendoms rettsforhold ville behandles av Hålogaland lagmannsrett. Det må tas et standpunkt til jordskiftelagdommernes organisatoriske tilknytning til lagmannsrettene

før det utformes nødvendige endringer i domstolloven om blant annet jordskiftelagdommernes stilling.

Vi foreslår følgende utforming av lovutkastet § 8-1:

"§ 8-1 Lagmannsretten som ankeinstans

Lagmannsretten er ankeinstans for avgjerder tatt av jordskifteretten. Avgjerder som nemnd i § 6-19 kan bli anka."

Forslaget forutsetter at reglene om gjennomsyn blir samlet i en egen paragraf.

8.2. Lagmannsrettens sammensetning

Vi slutter oss til hovedtrekkene i utkastet til § 8-2 om lagmannsrettens sammensetning i den enkelte sak. Vi vil likevel reise spørsmål ved behovet for regelen i annet ledd annet punktum hvoretter førstelagmannen skal kunne velge å sette retten uten jordskiftedommer også ved anke over jordskifteavgjørelser. Vi antar at det svært sjelden vil være ønskelig at ankeinstansen settes uten jordskiftedommer i slike saker.

Vi antar at lagmannsretten ved anke over jordskifteavgjørelser bør gis mulighet for å oppnevne meddommere fra utvalget for jordskifterettene. Slik § 8-2 annet ledd nå er formulert, åpner den så vidt vi kan se bare for at det oppnevnes skjønnsmedlemmer fra utvalget nevnt i skjønnsprosessloven § 14. Vi foreslår derfor som nytt femte punktum i § 8-2 annet ledd:

"Ved anke over jordskifteavgjørelser kan det oppnevnes meddommarar frå utvalet for saker for jordskifterett, jf. [§ 2-7]. [§ 2-10] gjeld tilsvarande."

I høringsnotatet s. 117-118 nevnes spørsmålet om lagmannsretten bør kunne settes sammen etter reglene i utkastet § 8-1 også i saker som gjelder anke over tingrettens avgjørelser i saker om grensetvister og i andre saker om rettsforhold som gjelder fast eiendom. Vi antar at det kan forekomme enkelte avgjørelser fra tingrettene der det kan være en fordel med jordskiftesfaglig kompetanse blant dommerne, og som vil være egnet for ankebehandling med sammensetning etter § 8-1. Dersom det skal åpnes for at også noen avgjørelser fra tingrettene skal behandles med slik sammensetning, er det viktig at det formuleres presist i loven hvilke avgjørelser som skal omfattes. Vi antar foreløpig at dette vil være mest aktuelt i de sakene hvor det i dag er "parallell kompetanse" hos tingrett og jordskifterett.

8.3. Terminologien i kapittel 8

Utkastet til kapittel 8 omfatter rettsmidlene anke, gjennomsyn og gjenåpning. Siden gjenåpning bare er regulert i § 8-15, og det også er få bestemmelser om gjennomsyn, foreslår vi at begrepet "rettsmiddel" erstattes med "anke" i paragrafoverskriftene i kapittel 8, og at reglene om gjennomsyn samles i en egen paragraf, antakelig er § 8-10 da mest egnet.

8.4. Ankesiling

8.4.1 Innledning

Tvisteloven § 29-13 gir regler om ankesiling ved anke over dommer til lagmannsretten. Første ledd fastsetter reglene om siling hvor tvistegjenstanden ikke overstiger kravene til ankesum. Annet ledd gjelder for alle anker over dommer uavhengig av ankesum, og fastsetter at anker kan nektes fremmet dersom lagmannsretten finner det klart at anken ikke vil føre frem. Høyesterett har i Rt. 2009 side 1118 kommet til at det gjelder et krav om begrunnelse for beslutninger om å nekte anke fremmet etter § 29-13 annet ledd. Tvisteloven kapittel 13 har ikke regler om siling av anker over kjennelser og beslutninger fra tingretten. Samtlige anker over kjennelser og beslutninger vil bli behandlet av lagmannsretten, men da som hovedregel etter skriftlig behandling, jf. § 29-15.

8.4.2 Merknader til lovutkastet § 8-3

Vi reiser spørsmål om hvilken silingsregel som skal gjelde når anker over forskjellige avgjørelser behandles som én sak etter § 8-2 tredje ledd. Skal anke over dom hvor tvistegjenstanden er lavere enn kr 125 000 alltid fremmes for lagmannsretten dersom den ankes sammen med en jordskifteavgjørelse?

Det bør nevnes i spesialmerknadene til § 8-3 at det er tvistelovens regler om anke over dom som skal gjelde tilsvarende for anke over semjedom fra jordskifteretten.

Setningsoppbyggingen bør ellers snus om etter følgende mønster (eksemplifisert ved første ledd):

"Ved behandlinga av anke over dom, semjedom, orskurd eller vedtak gjeld føresegnene i tvisteloven *kapittel 29*."

I sjette ledd bør "må" byttes ut med "skal".

8.4.3 Merknader til lovutkastet § 8-8

Lovutkastet § 8-8 synes å være overflødig slik det nå er formulert. Når det gjelder anke over jordskifteavgjerd og krav om gjennomsyn, følger det av lovutkastet § 8-3 annet ledd jf. § 6-1 tredje ledd bokstav j at tvisteloven § 29-13 ikke gjelder. Utkastet § 6-19 femte ledd bokstav a og b gjelder kjennelser, som ikke omfattes av tvisteloven § 29-13.

Vi mener Landbruks- og matdepartementet bør vurdere å gi en hjemmel for en viss adgang til også å nekte anke over jordskifteavgjørelser fremmet. En anke bør i hvert fall kunne nektes fremmet dersom det er klart at anken ikke vil føre frem, jf. prinsippet i tvisteloven § 29-13 annet ledd. Etter vårt syn bør det også vurderes å videreføre regelen i jordskifteloven § 67 annet ledd annet punktum annet alternativ.

Vi foreslår også at Landbruks- og matdepartementet vurderer om det er mulig å innføre en silingsordning basert på tvistegjenstandens verdi for avgjørelser om verdsetting etter § 6-19 fjerde ledd bokstav a.

8.5. Retten til "forhåndspåanke"- utkastet § 8-4

Vi ser at det er behov for å videreføre en adgang til forhåndspåanke av noen av jordskifterettens avgjørelser.

Etter det vi forstår er det meningen at utkastet § 8-4 annet ledd skal videreføre retten til forhåndsanke for den som er nabo til skiftefeltet, jf. gjeldende jordskiftelov § 62 annet ledd. Vi antar at "granne" da fortsatt bør nevnes i annet ledd.

I fjerde ledd bør "må" erstattes av "skal".

Gjennomgående bør ordet "rettsmiddel" i § 8-4 endres til "anke". Vi foreslår følgende formulering til overveielse:

§ 8-4 Når anke kan bli satt fram og utsett iverksetting av jordskiftet

Med dei unntaka paragrafen her nemner, kan anke berre bli satt fram etter at jordskifteretten har avgjort heile saka.

Anke over dom eller semjedom som gjeld eigedom eller bruksrett for ein som ikkje er godkjent som eigar eller bruksrettshavar i jordskifteområdet, [eller frå granne til jordskifteområdet?], kan bli satt fram straks.

Jordskifteretten kan i andre saker gjere vedtak om kor vidt anke kan bli satt fram før heile saka er avgjort. For anke over slikt vedtak gjeld tvisteloven § 29-3 tredje ledd.

Er det satt fram ei førehandsanke etter andre ledd eller tredje ledd første punktum, skal slutting eller iverksetting av jordskiftet bli utsett.

8.6. Diverse lovtekniske merknader til kapittel 8

Til lovutkastet § 8-5

Vi foreslår følgende formulering:

§ 8-5 Frist for anke over jordskifteavgjerd

Fristen for å anke er ein månad. Tvisteloven § 29-5 andre til fjerde ledd gjeld tilsvarende.

Til lovutkastet § 8-6

Utkastet § 8-6 tredje ledd annet punktum gjentar flere av bokstavene i tvisteloven § 29-9 tredje ledd i tillegg til å kreve at ankeerklæringen skal opplyse hvilke eiendommer avgjørelsen gjelder. Samtidig følger det av tredje ledd første punktum at tvisteloven § 29-9 skal gjelde så langt den passer. Det er uklart for oss hvordan man med dette sikrer at "dei særlege omstenda som gjer seg gjeldande ved jordskifteavgjerder, blir fanga opp" (høringsnotatet side 122). Dersom hensikten er å stille færre krav til innholdet i en anke over jordskifteavgjørelser, bør det ikke samtidig henvises til tvisteloven § 29-9 annet ledd. Landbruks- og matdepartementet bør gå gjennom bestemmelsen på nytt med sikte på å få til en mer presis angivelse av hvilken særregel som skal gjelde for innholdet av ankeerklæringen ved anke over jordskifteavgjørelser.

Til lovutkastet § 8-7

Utkastet § 8-7 tredje ledd er ikke kommentert i merknaden til bestemmelsen, og antas å skulle utgå. Tilbakekallelse av krav om gjennomsyn antas å være omfattet allerede etter første ledd. Vi viser ellers til at vi mener at det vil være mest hensiktsmessig å samle reglene om gjennomsyn i en egen bestemmelse.

Til lovutkastet § 8-9

Vi reiser spørsmål om bestemmelsen i annet ledd annet punktum kan formuleres slik at den som mener endringen volder tap for seg, må fremsette krav om utvidelse av ankesaken innen en uke (i stedet for å *kreve en frist* på en uke osv.).

Til lovutkastet § 8-11

Det må fremgå av overskriften at bestemmelsen gjelder prøving av "jordskifteavgjerd".

Første ledd bør formuleres som følger:

"Ved behandling av anke over jordskifteavgjerd kan ankeinstansen prøve alle sider av saka."

I annet ledd foreslår vi at formuleringen "kan lagmannsretten endre avgjerda" endres til "kan lagmannsretten treffe ny avgjerd".

Til lovutkastet kapittel 9

Til lovutkastet § 9-5

Vi gjør for ordens skyld oppmerksom på at jordskifteloven § 95 tredje punktum, nevnt på side 214 i høringsnotatet, er vedtatt, men ikke satt i kraft.

Vi legger til grunn at henvisningen i utkastet § 9-5 er til utkastet § 3-30 annet ledd. Justisdepartementets klare oppfatning er at straff for overtredelse av den type regler som jordskifteretten her er gitt hjemmel til å gi, ikke bør videreføres. Denne typen regelbrudd er ikke alvorlige nok til å sanksjoneres med straff. Det vises til redegjørelsen for kriminaliseringsprinsippene i Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) kapittel 7.

For overtredelse av regler gitt i medhold av utkastet § 3-30 (annet ledd) antar vi at sivilrettslige sanksjoner, herunder erstatningssøksmål, vil være tilstrekkelig. Man kan også vurdere om krav som grunner seg på slike regler kan lovfestes som særlig tvangsgrunnlag, slik det er gjort for fravikelseskrav etter skjønnsprosessloven § 55.

Til forslaget til endring av domstoloven § 33 c

Vi kan ikke se at denne bestemmelsen er nødvendig. Det følger av domstoloven § 2 annet ledd at bestemmelsene i domstoloven, herunder § 33 c, gjelder også for jordskifterettene.

Til forslagene til endringer av grannegjerdelova

Arbeidsgruppens har gitt uttrykk for tvil om hvordan forholdet mellom grannegjerdelova § 14 andre ledd og § 16 annet ledd skal forstås. Vi bemerker at grannegjerdelova § 14 regulerer avgjørelsesmåten for spørsmål om gjerdehold. Utgangspunktet er at det skal avgjøres ved skjønn, jf. første ledd, men unntaksvis kan det avgjøres som del av jordskiftesak, jf. annet ledd. Paragraf 16 bestemmer derimot hvem som skal holde gjerdeskjønn, det vil si avgjørelsen av gjerdespørsmål som skal avgjøres ved skjønn etter § 14 første ledd.

Vi forstår arbeidsgruppen slik at den mener jordskifteretten skal ha kompetanse alene til å avgjøre spørsmål om gjerdehold som ledd i jordskiftesak (høringsnotatet side 80). Vi antar at dette er rettstilstanden også i dag, jf. § 14 annet ledd. I tillegg forstår vi det slik at arbeidsgruppen legger opp til at jordskifteretten skal ha delt kompetanse med lensmannen til å avholde gjerdeskjønn etter § 14 første ledd.

Arbeidsgruppens forslag om å oppheve § 16 innebærer at grannegjerdelova ikke lenger vil regulere hvem som skal styre skjønn etter § 14 første ledd, som ikke er foreslått opphevet. Utkastet til endring av § 14 annet ledd gjelder ikke i de tilfeller hvor det skal avholdes gjerdeskjønn og gir heller ikke jordskifteretten kompetanse i tilfeller hvor partene ikke er enige og gjerdespørsmålet heller ikke er del av en jordskiftesak.

Til forslagene til endringer i reindriftsloven

Justisdepartementet er enig med arbeidsgruppen i at bruk av begrepet skjønn bør utelates i reindriftsloven §§ 21 annet ledd annet punktum, 63 tredje ledd første punktum og § 69. Vi mener derimot at bruken av skjønnsbegrepet kan beholdes i § 70.

Utkastet til ny § 70 a jf. utkastet til ny jordskiftelov § 5-5 innebærer etter det vi kan se en realitetsendring som ikke er tilstrekkelig kommentert eller drøftet. Etter gjeldende jordskiftelov § 6 a gjelder samme saksbehandlingsregler enten skjønn etter reindriftsloven avholdes som egen sak eller i forbindelse med jordskifte – saksbehandlingen skal følge reglene i jordskifteloven supplert med skjønnsloven § 26. Etter utkastet til ny § 70 a, jf. utkastet til ny jordskiftelov § 5-5, bestemmes saksbehandlingsreglene av om skjønnet holdes sammen med jordskifte eller som egen sak, jf. henvisningen til utkastet til ny jordskiftelov § 5-5. Endringen her bør nevnes og drøftes.

Vi foreslår for øvrig at utkastet til ny § 70 b innarbeides i gjeldende § 70 slik at man fortsatt har en samlebestemmelse som inneholder både kompetanseregler og saksbehandlingsregler for disse sakene.

Om forholdet til Svalbard

Gjeldende lov om jordskifte gjelder ikke for Svalbard. Det er heller ikke foreslått noe utkast til hjemmel for å gjøre ny lov helt eller delvis gjeldende for Svalbard. Det er mulig at det ikke er noe behov for det, men vi registrerer at forholdet til matrikkelloven er omtalt og behandlet flere steder i høringsnotatet. Matrikkelen er innført på Svalbard, og etter hvert skal også større deler av den loven gjøres gjeldende der. Vi stiller derfor spørsmål om det er behov for å vurdere forholdet til jordskifteloven også på Svalbard. I så fall kan det være hensiktsmessig å ta inn en hjemmel for Kongen til gi forskrifter om lovens anvendelse på Svalbard og til å fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold. Det er fint om Landbruks- og matdepartementet eventuelt tar det opp med Miljøverndepartementet, som forvalter matrikkelloven. Ta også gjerne kontakt med Justisdepartementets polaravdeling om saken.

Foreleggelse for underliggende etater

Da Politidirektoratet ikke var oppført som egen høringsinstans, har vi forelagt saken for dem. Politidirektoratet har igjen forelagt saken for utvalgte politidistrikt. Politidirektoratet, Romerike politidistrikt, Sør-Trøndelag politidistrikt og Hordaland politidistrikt har utarbeidet høringsuttalelser i saken. Disse følger vedlagt.

Med hilsen

Harald Aass
fagdirektør

Helle Eriksdatter Wilberg
førstekonsulent

Vedlegg: Høringsuttalelse fra Politidirektoratet
Høringsuttalelse fra Romerike politidistrikt
Høringsuttalelse fra Sør-Trøndelag politidistrikt
Høringsuttalelse fra Hordaland politidistrikt

POLITIET

Notat

<i>Fra</i>	Hordaland politidistrikt V/Namsfogden i Bergen	<i>Dato</i>	01.02.2010
<i>Til</i>	Politidirektoratet V/ Benthe Huse	<i>Vår referanse</i>	
		<i>Saksbehandler</i>	Jan Fosse
		<i>Telefon</i>	97710678
		<i>Telefaks</i>	

Kopi til

SAK-201000218-1 UTTALE-FORSLAG TIL NY JORDSKIFTELOV (OG ENDRINGAR I ANDRE LOVER).

Forslaget vil gjera endringar i dei pliktene som namsmennene har i dag i høve til fleire skjønn bl.andre

- Grannegjerdeskjønn
- Beiteskjønn
- Servituttar
- Vegskjønn

Forslaget går slik ein ser det mykje ut på at ein del av gjeremåla som namsmannen har hatt til no vil gå over til jordskifterettane og tingrettane. Namsfogden ser det som naturleg at desse gjeremåla vert ordna av andre då det i dag er ein del unaturlege avgrensingar spesielt opp mot jordskifterettane. Det som imidlertid går tapt er kompetansen som er opparbeida hos namsmennene og den lokalkunnskapen som er ute i distrikta.

Namsfogden i Bergen støttar likevel dei forslaga til endringar som kjem fram i høyringsnotatet.

Med hilsen

Jan L. Fosse
Namsfogd

POLITIET

POLITIDIREKTORATET	
29 JAN 2010	
Arknr. 08-13	Arkivkode 008
Saksnr. 10/217	Dok.nr. 3

MOTTATT
29 JAN 2010

Politidirektoratet
Postboks 8051 Dep.
0031 OSLO

Deres referanse

Vår referanse
2010/00099-2 008

Dato
24.01.2010

Høring - Forslag til ny jordskiftelov og endringer i andre lover.

Sør-Trøndelag politidistrikt er oppført som høringsdistrikt, og jeg har derfor anmodet om bistand fra en erfaren lensmann med lang "fartstid" – og derved godt kjennskap til lensmannsskjønn.

På generelt grunnlag kan nevnes at det tidligere – før de fleste naturskadetakstene gikk over til forsikringsobjekter på rundt 80-tallet – var jevnlig avholdt begrensede lensmannsskjønn i form av naturskadetakster i politidistriktet. Dette arbeidsfeltet var alle lensmenn derved relativt vant med, men lensmannsskjønn etter andre lover som eks veglov, lov om grannegjerde og lov om særlege råderettar over framand eiendom mfl var det sjelden begjært skjønn etter.

I 2007 utarbeidet 3 lensmenn et undervisningsmateriale i politidistriktet, og gjennomførte et kurs for alle lensmenn. Dette kurset ble godt mottatt, og malen for kurset er senere benyttet under gjennomføring av et lensmannsskjønn i distriktet. Lensmannsskjønn og naturskadetakster har bestandig vært lensmannens personlige arbeidsoppgaver, som han selv har gjennomført i praksis.

Antatt viktige momenter ved en slik høringsuttalelse er:

- Kompetanse for saksfeltet
- Fagmiljø i distriktet
- Sakstilfang
- Nåtidens naturlige saks plassering

Det er foretatt en rask rundspørring blant lensmenn og namsfogd i politidistriktet, der det ble bedt om antall naturskadetakster og lensmannsskjønn de siste 5 år. Ved oppsummering er det avholdt 6 lensmannsskjønn og 55 naturskadetakster, svar mangler fra 2 enheter.

Umiddelbart kan en fastslå at dette saksfeltet har liten oppmerksomhet og liten tilgang på ferske saker.

Sør-Trøndelag politidistrikt

Hitra lensmannsdistrikt

Post: Postboks 10, 7239 Hitra
Tlf: 72 44 20 00 Faks: 72 44 20 01
E-post: post.sor-trondelag@politiet.no

Org. nr.: 983998631
Bankgiro: 7694 05 11484

Ser man på samfunnsutviklingen på mange områder, og det faktum at det her er snakk om svært mange gamle lover som ble til på en tid da lensmannens gjøremål gikk mer på et totalt samfunnsengasjement og ”bygdas statlige forlengede arm”, så er nok tiden inne for at forandringer bør komme.

Ut fra omorganiseringsprosessen i politi- og lensmannsetaten – fra politireformen 2000 og frem til i dag, så er det en klar oppfatning av at interessen for selve lensmannsstillingene er mindre blant tjenestemenn/kvinner fra lensmannskontorene enn fra tjenestemenn/kvinner fra politistasjonene. På samme tid kan det synes som at kunnskaper om administrasjon og ledelse veier tyngre enn praktisk erfaring fra lensmannskontorene, og da faller en del av den praktiske erfaring bla med kjennskap til naturskadetakster og lensmannsskjønn bort.

Konklusjon på høringsuttalelsen:

- Sakstilfanget på lensmannsskjønn er så begrenset, da det ikke hvert år er begjært ”skjønn” i politidistriktet, at det ikke vil danne seg et eget fagmiljø.
Selv ikke om alle sakene var samlet på en driftsenhet. Faren er stor for at behandlingen av disse sakene blir forskjellig fra enhet til enhet, og derved ikke tilstrekkelig solid saksbehandling.
- Kompetansen må gjenoppfriskes – nærmest læres på ny – foran hvert skjønn. Enten må en gjennomføre selvstudie, eller så må distriktet med jevne mellomrom avholde egne kurs i skjønnsprosessen.
- I saksforberedelsene før et skjønn er det mye lovstudier og lovforklaringer og prosesser å sette seg inn i, og det sier seg selv at dette er et fag for dommere med juridisk utdanning.

Sør-Trøndelag politidistrikt ser det som en helt naturlig samfunnsutvikling at den nye jordskifteloven får de endringene som er forslått med hensyn til gjennomføring av skjønn, og at det også da skjer endringer i en rekke andre lover der skjønn hittil har vært styrt av lensmenn.

Med hilsen

Nils Kristian Moe

Politimester

Saksbehandler:
Dagfinn Herskedal,
lensmann
Tlf: 72442000

POLITIET

POLITIMESTEREN

POLITIDIREKTORATET

29 JAN 2010

Arkiv	08-13	Arkivkode	008
Saksnr	10/217	Dok.nr	2

MOTTATT

29 JAN 2010

Politidirektoratet
Postboks 8051 Dep.
0031 OSLO

Deres referanse

Vår referanse
2010/00225-2 773.1

Dato
27.01.2010

Unntatt offentlighet:
Offl. 14

Høring - Forslag til ny jordskiftelov

Vi viser til Politidirektoratets e-post av 13. januar 2010 vedrørende forslaget til ny jordskiftelov fra Landbruks- og matdepartementet.

Romerike politidistrikt har ikke merknader til de foreslåtte endringene som knytter seg til lensmannsskjønnet, og viser til vår tidligere uttalelse til forslaget til ny lov om sikring mot og erstatning for naturskade.

Jørgen L. Høidahl

Britt Hjeltnes
Britt Hjeltnes
namsfagd

Romerike politidistrikt

Politimesteren

POLITIET

POLITIDIREKTORATET

Det kongelige justis- og politidepartement
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Deres referanse
Torbjørn Nagelhus

Vår referanse
2010/00217-4 008

Dato
01.02.2010

Høring - ny jordskiftelov - lensmannsskjønn

Vi viser til Landbruks- og matdepartementets høringsbrev av 18.09.2010, oversendt Politidirektoratet ved Justisdepartementets ekspedisjon av 18.01.2010.

Politidirektoratet har forelagt høringen for utvalgte politidistrikt. Vi har innen fristen mottatt svar fra Romerike og Sør-Trøndelag politidistrikt, som følger vedlagt i kopi.

Politidirektoratet vil innledningsvis bemerke at vi savner representasjon i arbeidsgruppen og/eller referansegruppen fra politi- og lensmannsetaten. Vi kan heller ikke se at det er foretatt en nærmere vurdering av fordeler og ulemper med dagens ordning med lensmannsskjønn. Vi har for øvrig merket oss at det under økonomiske og administrative konsekvenser blir påpekt at "Sidan nokre saker blir flytt frå andre instansar til jordskifterett, vil det bli nokre små innsparingar hjå lensmennene og tingrettane."

Arbeidsgruppen foreslår i ny jordskiftelov kapittel 5 å oppheve lensmannsskjønnet på en del områder, og erstatte det med skjønn administrert av jordskifteretten. Dette gjelder blant annet skjønn etter vegloven, lov om grannegjerde, lov um særlege råderettar over framand eigedom, og lov om ymse beitespørsmål.

Politidirektoratet slutter seg til forslaget til ny jordskiftelov med hensyn til gjennomføring av skjønn. Vi har i vurderingen lagt vekt på behovet for et sterkt fagmiljø og et visst sakstilfang for å kunne opprettholde nødvendig kompetanse på området, samt hensynet til likebehandling.

Med hilsen

Vidar Refvik
ass. politidirektør

Steinar Talgø
seksjonsjef

Saksbehandler:
Gunnvor Hovde
Tlf: 23364129

Vedlegg:
2

Politidirektoratet

Post: Postboks 8051 Dep., 0031 Oslo
Besøk: Hammersborggata 12
Tlf: 23 36 41 00 Faks: 23 36 42 96
E-post: politidirektoratet@politiet.no

Org. nr.: 982 531 950 mva
Bankgiro: 7694.05.02388